

*Чем более точна наука, тем больше можно
из нее извлечь точных предсказаний.*

А. Франс

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ

УДК 657.629

**Дікань Л. В.
Вороніна О. О.**

СКЛАДОВІ ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РЕЗУЛЬТАТОМ ПІДПРИЄМСТВА

The main components and functions of financial result management are considered. The generalization of realization the corresponding function as the adaptational ring is offered. The nature and content of the feedback of financial result management subsystem is studied. The specification of the term "financial result management" is given.

Результат як узагальнена характеристика поточного стану підприємства та можливих напрямків його зміни варто розглядати в якості основи, що здатна активізувати діяльність підприємства. Тобто підвищення ефективності управління підприємством є досить актуальним напрямком дослідження. При цьому суттєве значення відіграють фінансові аспекти загальної проблематики функціонування сучасного підприємства. Це пов'язано з тим, що на підприємстві створюється нова вартість, у результаті розподілу й перерозподілу якої формуються доходи всіх інших суб'єктів економічних відносин. Тож ефективна та раціональна фінансова діяльність сприяє реалізації основного принципу господарської діяльності – самостійності підприємства. Відтак серед різних підсистем управління підприємством доцільно виділити, насамперед, управління фінансовим результатом.

У цілому управління підприємством розглядається як сукупність елементів (підсистем або окремих систем), взаємозалежних (взаємодіючих) один з одним. Кількість таких елементів може бути різною й залежить від закладеної при декомпозиції концепції та цілей діяльності окремого суб'єкта господарювання.

Управління такими системами є досить трудомістким завданням для одного органу управління внаслідок обмежених можливостей щодо переробки вхідної інформації. Водночас багатогранність зовнішнього середовища, в якому доводиться діяти сучасному підприємству, та складність завдань виробничого процесу вимагають об'єктивного визначення структури і змісту різноманітних систем управління відповідним суб'єктом господарювання.

При цьому, як указують у своїх дослідженнях різні науковці, серед яких слід виділити праці В. С. Пономаренка,

О. М. Тридіда, М. О. Кизима, О. І. Пушкаря [1; 2], В. Гриньової [3], О. О. Терещенка [4], дослідження Ю. Антонока [5], В. Герасимчука [6] та ін., об'єктивна зміна виконуючих функцій основними елементами управління підприємством аналізується недостатньо, повільно змінюється розуміння сутності таких процесів. Це в підсумку й призводить до необхідності більш ретельного розгляду окремих складових різних систем управління підприємством, де визначальним є узагальнення відповідних функцій та взаємозв'язок з різними підсистемами управління суб'єкта господарювання в цілому. Саме це з погляду управління фінансовим результатом підприємства й визначається в якості основної мети дослідження.

При розгляді тих або інших функцій управління необхідно, перш за все, виходити з предметної області завдання, що повинне бути розв'язане відповідним управлінням. Тобто якщо безпосередньо розглядати підсистему управління фінансовим результатом, то серед основних її функцій виділяють, перш за все, облік та аналіз. На таких позиціях щодо визначення ключових функцій управління фінансовим результатом, зокрема, знаходяться представники німецької школи дослідження економіки підприємства Ф. К. Беа, Е. Діхтл, М. Швайтцер [7], окремі вітчизняні дослідники, які займаються питаннями обліку, аналізу та аудиту фінансових результатів [8]. Поряд із цим до основних функцій управління фінансовим результатом значна група дослідників відносить формування й розподіл фінансового результату. До таких праць належать роботи К. К. Сіо [9], Л. Олейнікової [10], Ю. С. Цал-Цалко [11]. У цілому ж означені функції управління фінансовим результатом слід розглядати як взаємопов'язані. Це визначається тим, що ефективне формування фінансового результату не можливе без належного обліку окремих його складових, а цілеспрямований розподіл фінансового результату передбачає аналіз його використання. Одночасно аналіз фінансових результатів підприємства є важливим і на етапі обліку.

Розмежування ж функцій управління фінансовим результатом, у тому числі з погляду головних та другорядних функцій, може бути визначено з урахуванням відповідних об'єктів і суб'єктів управління. Якщо в якості об'єктів управління фінансовим результатом розглядати окремі різновиди діяльності підприємства, а суб'єктів – такі структурні підрозділи підприємства, як бухгалтерія, відділ праці та заробітної плати, то на перший план виходить функція обліку, до другорядної функції управління фінансовим результатом можна віднести прогнозне планування окремих складових досягнення визначеного заздалегідь фінансового результату. В разі ж розгляду в якості суб'єкта управління керуючої ланки підприємства, то на перший план виходять уже функції формування та розподілу фінансового результату. До основних функцій також необхідно додати контрольну функцію, яка уособлює деякий підсумок управління, його сталість та ефективність. До підпорядкованої функції управління в згаданому аспекті можна віднести облік отриманих результатів.

Виходячи з того, що будь-який процес управління характеризується двома основними складовими – суб'єктом та об'єктом управління, можна вказати на їх множинність в управлінні фінансовим результатом. Зокрема, до об'єктів управління фінансовим результатом можна віднести: доходи підприємства, витрати та структурне співвідношення їх елементів, обсяги власного капіталу, інвестиційних вкладів, отриманих кредитів і сплачених відсотків, податкове навантаження. Серед суб'єктів управління фінансовим результатом доцільно виділити: управляючих із продажу виробленої продукції, із забезпечення підприємства необхідними факторами виробництва, підбору персоналу, які складають верхній рівень у загальній системі управління фінансовим результатом. До нижчого рівня управління фінансовим результатом слід віднести таких суб'єктів: бухгалтерію, плановий відділ, відділ праці та заробітної плати. Така структурованість суб'єктів управління фінансовим результатом визначається як множинністю відповідних об'єктів управління, так і значущістю фінансового результату для сталого функціонування підприємства в цілому. Водночас у якості окремої функції управління фінансовим результатом може бути виділена функція координації. Доцільність та ґрунтовність введення такої функції до системи управління фінансовим результатом пов'язані з необхідністю узгодження як різних рівнів управління, так і наявних обмежень щодо досягнення найбільш сталих та позитивних результатів, формування узгодженої взаємодії підсистемами управління фінансовим результатом з іншими підсистемами управління підприємством.

Окремо при розгляді функцій управління фінансовим результатом необхідно також враховувати той факт, що визначення фінансових результатів – це досить регламентований процес, нормативно-правові акти якого встановлюються централізовано. Враховуючи це, більш важливим є не планування фінансового результату, а аналіз можливостей покращення фінансових результатів за рахунок вибору варіанта обліку за елементами облікової політики. До того ж у дійсних умовах господарювання в Україні (при непередбаченому переході на нові ціни) доцільним стає не скільки планування, скільки прогнозування, яке знов-таки з погляду управління фінансовим результатом базується, насамперед, на аналізі та обліку. Означене в підсумку обумовлює й значущість функції координації в системі управління фінансовим результатом.

Розмежування окремих функцій управління між різними підсистемами загального управління підприємством свідчить про наявність досить тісних інтеграційних зв'язків між ними. Змістовність такої інтеграції можна виявити, аналізуючи середовище, відповідно до якого здійснюється управління та приймаються рішення. Тобто мається на увазі, що рішення приймається в умовах наявної й достатньої інформації, в умовах, здатних призвести до деякого ризику, або в умовах інформаційної невизначеності. Це також накладає свій відбиток на склад функцій управління фінансовим результатом, зокрема щодо функції координації.

Таким чином, у цілому з погляду різноманітних функцій управління фінансовим результатом підприємства їх загальна модель реалізації може бути визначена у вигляді кільця. Водночас модель реалізації основних функцій управління фінансовим результатом у вигляді кільця слід розглядати як адаптаційну. ґрунтовність такого зауваження пов'язана з тим, що на кожному новому циклі управління відбувається адаптація до нових умов ведення виробничої діяльності підприємства, які визначаються отриманим фінансовим результатом та напрямками його розподілу. При цьому адаптацію управління фінансовим результатом доцільно розглядати через здійснення функції координації, що загалом дозволяє визначити управління фінансовим результатом в якості ключового елемента зворотного зв'язку в загальній системі управління підприємством.

Не менш важливим питанням з погляду розвитку системи управління фінансовим результатом підприємства є також

визначення певного різновиду оцінки ефективності означеного процесу. До того ж варто враховувати, що обрані для цього певні показники окремих характеристик управління фінансовим результатом можуть узагальнювати різнопланові граничні й контрольні значення фінансової активності та сталості підприємства. Так, ліквідні ускладнення й відповідно низькі значення коефіцієнтів поточної ліквідності можуть свідчити не лише про фінансову нестійкість і неплатоспроможність, а й про динамічний розвиток підприємства, який супроводжується прискореним нарощенням обсягів виробництва та освоєнням ринку. Проте, з іншого боку, занадто швидкі темпи й обумовлюють відповідні ліквідні ускладнення. Однак також можуть змінюватися й основні частини, що визначають фінансовий результат як деяку статистичну характеристику діяльності підприємства, що зумовлює враховувати їх структуру. Таким чином, багатогранність показників оцінки ефективності управління фінансовим результатом водночас обумовлює необхідність розв'язання цілої низки завдань, одним із найбільш важливих серед яких є узгодження різних показників для визначення загальної оцінки ефективності. У підсумку це вимагає:

розробки певної моделі оцінки фінансового результату господарюючого суб'єкта як для оцінки ефективності відповідного управління, так і для оцінки наслідків його дії, тобто прогнозування;

безпосереднього визначення оцінки ефективності управління фінансовим результатом.

При цьому визначене може розглядатися як окрема складова частина підсистеми управління фінансовим результатом підприємства, на яку покладено функцію оцінки й адаптації відповідного управління до змін внутрішнього та зовнішнього середовищ. До того ж за своєю сутністю така складова частина управління фінансовим результатом має на своєму вході відповідні значення з обліку та аналізу, а на виході як узагальнення щодо формування й розподілу фінансового результату, так і визначення щодо зміни управлінських рішень відповідних процесів. Тобто загалом така складова частина управління фінансовим результатом розкриває й узагальнює сутність та зміст зворотного зв'язку в загальній системі управління підприємством.

Якщо говорити про змістову навантаженість визначення управління фінансовим результатом, то слід зазначити, що в цьому аспекті також нема єдиної думки. Існуючі визначення трактують цю дефініцію або в якості складової фінансового менеджменту підприємства, або розкривають її через управління прибутком підприємства, де знов-таки виходять із загальноприйнятих позицій визначення суті фінансового управління. Зокрема, в якості функції фінансового менеджменту різні напрямки управління фінансовим результатом розглядають такі дослідники, як І. А. Бланк [12], В. В. Ковалев [13]. Управління фінансовим результатом як управління прибутком досліджує О. Марюта [14]. При цьому сутність таких визначень зводиться до того, що управління фінансовим результатом полягає в пошуку й реалізації найбільш ефективних рішень з формування, розподілу та використання фінансових результатів через відповідну систему принципів і методів з метою забезпечення законного формування та оптимального розподілу прибутку. Втім наведене вище зумовлює дещо розширити звичайний підхід до трактування сутності управління фінансовим результатом. Напрямо, у якому доцільним є уточнення дефініції управління фінансовим результатом, полягає в підкресленні координаційної функції досліджуваного управління та визначенні важливості зворотного впливу фінансового результату з погляду загальної системи управління підприємством. Тож у підсумку, на думку авторів, зміст дефініції управління фінансовим результатом слід подати наступним чином:

управління фінансовим результатом – це процес пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень з формування, розподілу й використання фінансових результатів через відповідну систему принципів і методів, який базується на координації

дій з іншими підсистемами управління підприємством на підставі зворотного впливу та здійснюється для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства.

При цьому під фінансовим результатом, на думку авторів, слід розуміти якісну характеристику фінансово-господарської діяльності підприємства, яка відображає значущість і постійність розвитку підприємства (з точки зору отримання доходу), вплив на його фінансово-господарську діяльність факторів зовнішнього середовища (з точки зору структури й об'ємів витрат), яка має кількісне узагальнення у вигляді прибутків (збитків), а також сприяє зміні власного капіталу та його окремих складових частин [15].

Таким чином, на підставі розгляду функцій управління фінансовим результатом розкрито значення такої підсистеми в загальній системі управління підприємством. Особливої уваги серед розглянутих функцій приділено функції координації, яка визначена в якості головної при узагальненні управління фінансовим результатом у вигляді зворотного елемента управління підприємством в цілому. Це дозволило надати уточнене визначення управління фінансовим результатом, що й узагальнює сутність наукових положень даної роботи. Також розкрито сутність і зміст зворотного зв'язку підсистеми управління фінансовим результатом у загальній системі управління підприємством через розгляд складової частини управління фінансовим результатом, на яку покладено функцію оцінки й адаптації відповідного управління до змін внутрішнього та зовнішнього середовища. При цьому як напрямок подальших досліджень варто вказати на необхідність формалізованих описів щодо побудови певної моделі оцінки фінансового результату господарюючого суб'єкта.

Література: 1. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 324 с. 2. Пушкар А. И. Антикризисное управление: стратегия, модели, механизмы / А. И. Пушкар, А. Н. Тридид, В. Л. Колос. – Харьков: ХГЭУ, 2001. – 452 с. 3. Гриньова В. Фінансові технології ефективного управління підприємством // Економіка розвитку. – 2005. – №3. – С. 58 – 60. 4. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с. 5. Антонюк Ю. Застосування математичних моделей в стратегічному управлінні підприємством // Ринок цінних паперів України. – 2006. – №3 – 4. – С. 55 – 68. 6. Герасимчук В. Управління підприємством як соціально-економічною системою: функціональний підхід // Економіка України. – 2003. – №4. – С. 12 – 18. 7. Економіка підприємства / Под ред. Ф. К. Беа, Э. Дихтла, М. Швайцера. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 928 с. 8. Юденко В. А. Аналіз фінансових результатів підприємства в умовах реформування бухгалтерського обліку // Фінанси України. – 2000. – №8. – С. 97 – 102. 9. Сно К. К. Управленческая экономика: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 672 с. 10. Олейнікова Л. Максимація прибутку — основна мета діяльності підприємства // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2004. – №3. – С. 142 – 144. 11. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: Монографія. – Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2004. – 508 с. 12. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. – К.: Ника-Центр, 1999. – 592 с. 13. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с. 14. Марьюта О. Адаптивне управління прибутком підприємства // Фінанси України. – 2004. – №3. – С. 83 – 89. 15. Дікань Л. В. Фінансовий результат як комплексне узагальнення сталості розвитку підприємства / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна // Бизнес Информ. – 2005. – №9 – 10. – С. 11.

УДК 658.71

Руденко Г. Р.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

The problem management of the logistical risks at the industrial enterprise is analyzed in this article. The supplement, methods of the definition, efficiency of the logistical activity, analysis of the logistical risks are offered. The degree management of the logistical risks at the joint-stock company "Kharkov Plant Hydroprivyd" with the help of expert's method is fixed.

Для успішного виживання на ринку в сучасних умовах промислове підприємство має бути динамічним, гнучким, тому що в зовнішньому та внутрішньому логістичному середовищі відбуваються постійні зміни і все це вимагає високого рівня адаптації, стійкості та попередження виникнення ризикових ситуацій. Для підвищення ефективності логістичної діяльності важливе значення має управління ризиками, яке сприяє передбачуваності ризикових ситуацій та сталому функціонуванню підприємства. Тому актуальними є попередження, аналіз і контроль ризикових ситуацій, що значно знижує ймовірність втрат від їх настання. Вважаємо, що аналіз ризиків логістичної діяльності повинен бути складовою методикою визначення ефективності логістичної діяльності на підприємстві.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності доповнення методики розкриття ефективності логістичної діяльності аналізом логістичних ризиків, а також у визначенні ступеня керованості ними у ВАТ "Харківський завод "Гідропривід".

Проблема управління логістичними ризиками стає актуальною в сучасних умовах діяльності підприємств і їй присвячені наукові публікації таких вчених: Л. Б. Миротіна, А. Г. Некрасова [1, с. 224 – 225], А. О. Чеботаєва [2], Г. С. Гуріної [3, с. 146] та ін. Вони зосередили увагу на розкритті сутності поняття "логістичний ризик", наводять класифікацію логістичних ризиків за певними ознаками, рекомендують способи попередження й нейтралізації ризиків у логістичній системі. Але на даний момент жодна методика визначення ефективності логістичної діяльності не включає аналіз логістичних ризиків, зокрема, витрати, пов'язані з попередженням ризиків у матеріальних потоках.

У зв'язку з цим пропонується доповнити методику визначення ефективності логістичної діяльності М. А. Окландера [4]. У своїй розробці автор пропонує розраховувати агрегований показник ефективності функціонування логістичної системи (або рентабельність логістичних витрат), поданий у вигляді формули (1):

$$\text{Алог} = \text{П} / \text{Влог} = \text{П} / (\text{Врух} + \text{Взбер} + \text{Вприб}) \rightarrow \text{тах}, \quad (1)$$

де Алог – агрегований показник ефективності функціонування логістичної системи;

П – прибуток від реалізації готової продукції;
 Влог – логістичні витрати;
 Врух – витрати, пов'язані з рухом матеріалів;
 Взбер – витрати на зберігання матеріалів;
 Вприб – втрати прибутку внаслідок невикористаних (втрачених) можливостей, зумовлених наявністю матеріальних запасів.

Удосконалення розглянутої методики стосується доповнення логістичних витрат, які враховуються в розрахунках. Конкретизуючи витрати, вважаємо за доцільне врахувати у знаменнику формули (1) витрати, пов'язані із забезпеченням оптимального рівня надійності функціонування логістичної

Стаття надійшла до редакції
24.01.2008 р.

© Руденко Г. Р., 2008